

zegt, dat de
meer de
mensch is)
dan verklaart
en zoo vaste
heden Gods
onderscheidt
van de men-
sch. Het is niet
niet vergeten
dit voorrecht
niet in zijn
aan het
dat Woord
op grond van
ovige, geeste-
en, leert Pau-
God hun den
hoeven niet
tegen; intege-
n).

om met prof.
ij geen letter
in herinnering
hten over de
evenden gelijk
zegt Calvijn,
onwetendheid
e vervallen.
et voorgaande
Calvijn. Immers,
ven, die God
ene geeft (den
e zal hij, naar
telijke mensch
komt er een
mond Gods
el de kerk

en, dan prof.
er de para-
Prof. Haitjema
„geestelijken“
van den „na-
mag niet. En
n, als hij wil
het geloof bē-
(ook van den
el gaan. Wie
Prof. Haitjema
eo-calvinisme“
ook wel, dat
bevatting van
n gaat“, gelijk
ot stand komt,
ennis te gera-
an, is iets an-
s geslagen
naar zou doen
het geloof is
Calvijn zegt:
intellectus; het
niet op het
gezuiverd, her-
een zekere en
ers onbegrijpe-
as denken be-
ad REKENING
openbaren als
n wij verdragen
s daarom de

carnis, membra
solidam habet
rnat veritate
mentis, minime
am non homin
tales in iudicand
vera intelligentia
diudicandi
ari nos a Domini
loque discretione
mus; sed statim
multa ignorantia
ergo regeneratione
ra recte et carnis
in universum, si
sensum continet
ipsum et alio
ergo, servos de
spiritus maiestatem
loquantur, quid
m ecclesiam

Calvin; Kampen.

kennis, die wij uit de Schrift putten, allerminst
duister. Alleen in vergelijking met de zooveel rijkere
kennis van het hiernamaals kan ze raadselachtig
gevoeld worden“.

Voor al deze bewering n, die ik letterlijk overnam
uit de dissertatie van dr. S. P. Dee (Het Geloofsbe-
grip van Calvijn, bl. 87) zijn latijnsche citaten te
vinden (ter zellider plaatse).

En daaruit blijkt, dat, niet wie het hiermee
eens is, doch wie prof. Haitjema volgt, in dezen
— als 't bewust volgehouden wordt — „neocal-
vinist“ is.

Het is jammer, dat al die dingen op het tapijt
moeten komen. Maar het is noodig, vooral nu wij
een blad hebben, dat zoo nederig is en tegelijk
zoo diep psychologisch inzicht verradert als de
besken ten toon spreiden, toen hij in het verzet
tegen Barth allemaal farizeïsme zag. Zoo ge-
makkelijk heb ik het nog nooit beleefd.

Ik vraag nu nog even geduld voor een vervolg,
in het eerstkomende nummer. Dan kom ik meer
tot de hoofdzaak.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Doen en zijn.

Kinderkens! dat u niemand verleide, die
de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig,
gelijk Hij rechtvaardig is.

1 Johannes 3:7.

Niet ten onrechte waarschuwt de apostel hier
met nadruk tegen verleiding. Want het gaat in dit
deel van zijn brief over het verband tusschen
onzen toestand en onzen staat, tusschen het leven
dat wij leiden en de verhouding waarin wij staan
tegenover God, tusschen ons doen en ons zijn.
„Die de rechtvaardigheid doet, die is recht-
vaardig.“

Luist op het punt van dit verband is de mis-
vatting zoo gemakkelijk; in onze vleeschelijke over-
leggingen wordt de band tusschen die twee,
onzen toestand en onzen staat, ons doen en ons
zijn — zoo licht gerekt. Eenzijdig zijn er, die uit
hun stipt Christelijk leven, uit hun rechtzinnige
belijdenis en hun belangstelling in de dingen van
Gods koninkrijk meenen te mogen besluiten, dat
ze nu ook rechtvaardig voor God zijn. En ander-
zijds komt het voor, dat men de rechtvaardigheid
voor God zeer wel vereenigbaar acht met een slo-
dig leven, een traagven aan de zonde en koes-
teren van het vleesch; we struikelen toch immers
dagelijks in velen. Hoe noodig is dan de waar-
schuwing van Johannes tegen deze dwaling: „Kin-
derkens! dat u niemand verleide“. Hoe noodig dit
strange woord, waarin hij het verband weer recht
zet tusschen onzen toestand en onzen staat, ons
doen en ons zijn: „die de rechtvaardigheid doet,
die is rechtvaardig“.

De rechtvaardigheid doen.

Men versta deze uitdrukking allerminst als een
plichtmatig volbrengen van allerlei geboden der
Goddelijke wet, een behoedzaam plaveien van het
leven met vele Christelijke slottens, waardoor wel
de uitwendige zijde van dat leven een schoon aan-
zien krijgt, maar de ondergrond niet wordt ver-
anderd.

Neen, de apostel spreekt niet van vele recht-
vaardige en godsdienstige dingen, doch van „de
rechtvaardigheid“, één absoluut begrip. Het is
de gerechtigheid Gods; die eigenschap van het
goddelijk wezen, waardoor de Heere recht is in al
Zijn weg en werk; het is tenslotte God zelf in
Zijn heilig, aanbiddelijk recht.

En deze rechtvaardigheid „doen“ is zich aan dit
recht Gods gegeven, om het met hart en leven
te volbrengen.

Het is niet een doen van vele dingen, maar een
doen van één ding, een zich laten regeeren door
één beginsel, — de eere en de schoonheid van het
recht Gods. De mensch die deze rechtvaardigheid
doet is een mensch, die het Goddelijk recht gezien
heeft in zijn aanbiddelijk schoon; die den Heere
in Zijn recht heeft lief gekregen; die erkent, dat
dit recht volbracht behoort te worden; die niets
liever zou zien, dan dat hij in alles aan dat
recht beantwoordde; en die zich dan ook met
den lust zijn harten eraan geeft om in de sporen
van dat recht te wandelen. En nu moze die recht-
vaardigheid Gods hem veroordeelen, en als een
diepschuldige voor den Heere doen staan, — tóch
zal hij van die rechtvaardigheid niets afdingen,
maar haar erkennen als goed en schoon. En ook
moze hij dagelijks struikelen in velen, — niette-
min zal hij telkens weer opstaan om met de belijde-
nis: „hoe lief heb ik uwe wet“, die zuivere rech-
ten des Heeren in zijn leven tot gelding te brengen.

Aldus is de toestand van een mensch, „die de
rechtvaardigheid doet“.

En zulk een mensch nu is rechtvaardig. Zijn
„staat“ is die van een rechtvaardige. Niet omdat

hij zijne eigen gerechtigheid voor God heeft opge-
richt; want hij blijft bij al zijn jagen naar het
wit toch onvolmaakt.

Neen, zijn „staat“ is niet een gevolg van zijn
„toestand“, zijn „zijn“ niet een vrucht van zijn
„doen“.

Het is omgekeerd.

Uit zijn toestand blijkt, dat zijn staat die
van een rechtvaardige is; zijn doen geeft aan wat
hij is.

„Die de rechtvaardigheid doet, die is recht-
vaardig“.

Immers blijkt nu, dat hij leeft uit hetzelfde be-
ginsel hetwelk in Christus leefde Christus was
het, die slechts door één beginsel zich heeft laten
leiden, — de liefde voor de gerechtigheid Gods.
Uit dat beginsel bouwde Hij Zijn leven op, door
dat beginsel beheerscht boog Hij Zijn hoofd ten
dode. Hij „deed de rechtvaardigheid“. Dat be-
ginsel nu leeft in degenen, die de rechtvaardigheid
doen. Ze zijn daarin het leven van hun Hoofd deel-
achtig. Zij zijn leden van Zijn lichaam. Het is
één Geest die in Hoofd en leden woont, ééne
heilige lust, die in hen werkt en stuwt, — de
lust om de rechtvaardigheid te doen.

Maar dan zijn die leden ook alles van dat Hoofd,
van dien Christus deelachtig. Ook Zijne volle recht-
vaardigheid. Dan volgen zij ook den „staat“ van
dien Christus. Dan zijn zij rechtvaardig, „gelijk Hij
rechtvaardig is“.

Niet omdat zij de rechtvaardigheid doen, maar
omdat Hij de rechtvaardigheid deed. Zij zijn dan
van Hem.

Zij leven met Hem één leven.

Welnu, al het Zijne is dan het hunne, en
in Hem beschouwd zijn zij voor Gods oog vol-
maakt heilig en rechtvaardig. „Die de rechtvaar-
digheid doet, die is rechtvaardig, gelijk Hij
rechtvaardig is“.

Onderzoeken wij dan ons doen, om ons zijn
te leeren kennen.

Vragen wij onzen toestand af, wat deze zegt
van onzen staat.

Beseffe onze ziele het goed: — alleen die de
rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig, ge-
lijk Hij rechtvaardig is. En daarom: „Kinderkens!
dat u niemand verleide“.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Eenige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem“.

IV.

De opvatting van Prof. Visscher inzake het slang-
probleem — dit toch schijnt, te oordeelen naar
de uitvoerigheid, waarmee hij daarover spreekt,
voor hem de kern van het Paradijsprobleem te
zijn — kan alzoo in het volgende overzicht worden
saamgevat.

1e. De Paradijsslang is niet een andere benaming
voor Satan.

2e. De Paradijsslang was niet een werkelijke
slang, waarvan Satan zich als instrument bediende.

3e. De slang in het algemeen was naar de voor-
stelling van Mozes' kultuurmilieu een slangenbeest
als incarnatie van een goeden daemon.

4e. De slang in het algemeen en de Paradijsslang
in het bijzonder was naar Mozes' eigen voorstel-
ling een slangenbeest, maar dan als incarnatie
van een kwaden daemon.

5e. De Paradijsslang is naar Prof. Visschers voor-
stelling . . . ???

Van dit chapitre mogen wij nog niet afstappen.
In het citaat, dat in ons vorig nummer werd
afgedrukt, staat nog meer wat onze aandacht ver-
diend.

Prof. Visscher staat daarin uitvoerig bij de slan-
genvereering stil.

Hij spreekt daarover met verbijsterende stellig-
heid.

Daarin steekt hij wel scherp af tegen de toon-
aangevende beoefenaars van de godsdienstwet-
enschap, die zich over deze dingen slechts met de
uiterste omzichtigheid uitslaten.

Op dit gebied staat er nog o zoo weinig onom-
stootelijk vast.

Wanneer hij dan ook schrijft: „Met zeker-
heid kan worden vastgelegd, dat er onder
de dieren nauwelijks een kan worden opgenoemd,
dat meer de aandacht trok en in het dagelijksch
leven onder het volk in al zijn geledingen meer
in het middelpunt der belangstelling stond dan
de slang“, schrijft hij meer dan hij als wetenschap-
pelijk man verantwoord kan.

Nu haalt hij er wel Mexicaansche en Peruaansche
stammen, Indië en „Noordelijker oorden“, de Chi-
neesche draak, Grieken, Hindus en Phoeniciërs bij.
Ook daarover hebben wij opmerkingen.

Maar wij willen liever niet met Prof. Visscher
van ons onderwerp afdwalen.

Het gaat hier immers om Mozes' kultuur-
milieu?

En waar Mozes nu onderwezen was in al de
wijsheid der Egyptenaren, daar hebben wij ons
hiertoe te beperken: hoe was het in het Egypte

van Mozes' dagen met den slangenkultus ge-
steld?

Nu zal ieder man van wetenschap, die de ge-
schiedenis der valsche godsdienst beoefent, aar-
zelen om daarop een antwoord te geven.

Want de onderzoekingen zijn nog niet zoover
gevoerd, dat men van elk tijdperk afzonderlijk
kan uitmaken, welke godsvereering daarin voorop
heeft gestaan en in welken vorm die werd ge-
huldigd.

Voor al bij de geschiedenis van den Egyptischen
godsdienst, die een samenvoeging was van de meest
verschillende factoren en volstrekt geen eenheids-
beeld te aanschouwen geeft, moet men over het
algemeen uit latere tijdperk n tot vroegere beslui-
ten, wat op zichzelf een ondernemen is, dat nooit
tot vaste resultaten leiden kan.

Zoo wijst prof. Visscher er op, dat in Egypte
in den tempel te Serapis een levende slang werd
verzorgd en Serapis zelf de gedaante aannam van
een groote slang.

Maar wetenschap, elijke onderzoekingen van Leh-
mann e.a. leeren, dat men den Serapisdienst his-
torisch niet vroeger heeft kunnen dateeren dan in
den tijd kort vóór het begin van onze jaartelling.

Voor den tijd van Mozes zegt dit al zoo
minder dan niets.

Daarbij schijnt de eigenlijke afbeelding van Se-
rapis evenals die van Osiris en Apis de stier
te zijn geweest en gold de slang slechts als een
van zijn attributen, gelijk de uil het attriboot was
van Minerva. Inhoever daarbij van een werkelijken
slangenkultus kan worden gesproken valt moeilijk
na te gaan.

Nog zonderlinger doet het aan, dat Prof. Vis-
scher onmiddellijk daarop volgen laat: „Apollo
schonk Mercurius den staf met een slang omkron-
keld, die door magische krachten voorspoed geven
kon“. Nu wordt het vrijwel algemeen aangenomen,
dat hierbij van een slangenkultus geen sprake
was. De slang deed hier alleen dienst als sym-
bool.

Heel het citaat maakt den indruk, dat Prof.
Visscher er van alles en nog wat heeft willen
hijnslepen.

Hij heeft teveel willen bewijzen.

Daarom bewees hij niets.

Ook als hij van de „Azische“ volkeren beweert,
dat hun slangenkultus dit dier kent als een
agathodaemon (goede geest), die gezondheid
en geluk aanbrengt, dan geldt dit van de Egv-
ptenaren in zulk een volstrekt zin niet. Daar
zag men in de slang ook wel een Kaka-dae-
mon, kwade geest, die ziekte strooide en den
dood veroorzaakte. Met name vindt men dit ver-
meld van de slang Apep.

En wanneer Prof. Visscher daarbij dan nog be-
toogt, dat er onder de dieren nauwelijks een kan
worden genoemd, dat meer de aandacht trok en
meer populair was dan de slang, zoo dient er op
gezien, dat in den Egyptischen godsdienst an-
dere dieren nog veel vaker voorkomen: de stier,
de koe, de gier, de valk, de ram, de kat.
Later — maar de datum is op geen eeuwen na
vast te stellen, werd niet alleen één of enkele,
maar alle exemplaren van sommige diersoorten
voor heilig aangezien. Bijna algemeen werden in
Egypte vereerd alle valken en katten. Op sommige
plaatsen ook krokodillen en nijlpaarden, welke
weer elders tegenzin opwekten. Zeer zeker is het
ook bekend, dat de eenvoudige man zijn aanbidi-
ding richtte tot slangen en guizen.

Maar nog eens: of dit in Mozes' tijd, in
Mozes' kultuurmilieu reeds zoo was, weten we
niet met genoegzame zekerheid.

In elk geval: dat de slangenvereering in Egypte
in het middelpunt of nabij het middelpunt gestaan
heeft, is onbewezen en zelfs in hooge mate on-
waarschijnlijk.

Dat daarom Mozes zich in Gen. 3 tegen de
slangenkultus richtte, is slechts een hypothese.
Ja, twijfel is gewettigd of dit wel een hypo-
these mag genoemd.

Een hypothese toch moet op eenige waarschijn-
lijkheid rusten.

Dat doet deze hypothese niet.

Laarmede komt heel de voorstelling van Prof.
Visscher te hangen aan een verzongden
draad.

Trouwens dit is niet het enige onbewezene in
de stelling, welke Prof. Visscher aan zijn verder
betoog ten grondslag legt.

Is het al onbegrijpelijk, waarom Mozes zich in
Gen. 3 niet richt b.v. tegen de vereering van andere
dieren door ons hierboven genoemd en juist tegen
die van de slang, evenzeer moet Prof. Visschers
uitgangspunt ook in een ander opzicht wankel
worden genoemd.

De tweede pijler toch, waarop hij zijn oplos-
singsbrug bouwt is deze: dat Genesis 3 een pole-
misch karakter draagt.

Het heeft den aard van een strijdschrift.

„Tegenover de slang en haar cultus, tegenover
het magische gebruik, dat er van de slang ge-
maakt werd en feitelijk tegen heel de waardeering,
die aan de slang in het religieus bewustzijn des
volks te beurt viel, teekent Mozes verzet aan“.
(blz. 80).

Daarin spreekt prof. Visscher de gedachte van Mozes' polemiekt uit.

Maar niet alleen de gedachte uit hij, hij gebruikt ook zelf het woord „polemiekt“.

Zoo gezien is het paradijsverhaal een stuk polemiekt, welke thetische kracht Israël moest bewaren tegen de invloeden van het heidendom der oude wereld en aan de gemeente des Ouden Verbonds tevens een inzicht bood in den oorsprong van het menschelek geslacht, in zijn geestelijk zedelijk leven“ (blz. 153).

Doch hoe weet prof. Visscher dat zoo precies?

Waar moet het heen als wij den weg van prof. Visscher opgaan?

Schriftgeveens ontbreken voor zulk een bewering ten eenenmale.

Indertijd heeft de Tübinger school Nieuw-Testamentische brieven voor Joodsch-christelijke en Paulinische strijdschriften willen uitgeven.

Terecht heeft de konfessionele theologie dit van meetaf gemaakt en de niet-orthodoxe theologie heeft haar ten slotte gelijk gegeven.

Zouden we nu zulk een hypothese krijgen nopens de boeken van het Oude Testament?

Natuurlijk staat prof. Visscher op een heel ander standpunt dan de Tübingers.

Techt ligt mij zijn stelling niet ongevaarlijk.

Als het paradijsverhaal een „stuk polemiekt“ is, waarom dan ook niet andere deelen van Genesis?

Met hetzelfde recht als prof. Visscher zal men b.v. in het Zondvloed-verhaal, in de beschrijving van den torenbouw van Babel, van de verdrijving van Hagar en Ismaël uit Abrahams tent polemiekt kunnen zoeken.

Ik zie zelfs kans om op de wijze van prof. Visscher daarvoor gegevens uit de geschiedenis der valsche godsdiensten in te zamelen.

Zoo zal men, als men Genesis leest, gedurig vragen: wat zit daar achter?

Niet alleen mystieken en allegoristen, maar ook prof. Visscher maakt zich op die manier schuldig aan het zoeken van een waarheid achter de waarheid.

Dat is evenwel een echten waarheidsvriend niet geoorloofd.

Zeker, in de Schrift komt bestrijding van de valsche godsdiensten voor.

Maar op een heel andere manier.

Het eerste gebod geeft uitdrukkelijk te verstaan, dat het gericht is tegen het polytheïsme (veelgodendom: „gij zult geen andere goden voor Mij aangezicht hebben“).

In het optreden van Mozes tegen den dans om het gouden kalf ziet men duidelijk en klaar een bestrijding van een bepaald soort dierenkultus, welke Israël aan Egypte ontleende.

Maar in deze gevallen staat het er dan ook bij.

Doch wat prof. Visscher voorstaat vindt nergens ook maar enige aanwijzing in de Schrift.

Het is pure fantasie.

Al komt hij tot een tegenovergesteld resultaat dan de pan-babylonisten, hun methode is goeddeels ook de zijne.

Ook zij rapen enkele gegevens uit de kultuur-geschiedenis van het Oosten bij elkaar, combineren die op spitsvondige, willekeurige, fantastische wijze en maken er zóó een fictief geheel van.

Niet alleen dus in uitgangspunt, maar ook in methode bestaat er alzoo tusschen prof. Visscher en de pan-babylonisten overeenstemming.

Slechts wendt hij zijn fantasie zóó aan, dat hij naar zijn meening het scheppingsverhaal voor hen, die aan de Schrift gelooven, aannemelijk kan maken.

Het wezen der openbaring ondergaat daardoor echter een verandering, waartegen wij ernstige bedenkingen moeten inbrengen.

Doch voor ditmaal genoeg.

— De laatste encycieliek van den Paus.

III.

Niet minder merkwaardig is het middelste deel van de pauselijke Encycieliek.

Het citaat kan als officiële uiteenzetting van de leer der Roomsche kerk omtrent de eenheid des geloofs onzen lezers te pas komen.

Op dit punt zijn ook diegenen het spoor bijster, die meenen, dat de waarheid weliswaar op de wereld wordt bewaard, maar dat men haar niet zulk een ingespannen arbeid en een zoo langdurige studie en onderzoek moet uitsporen, dat om haar te vinden en machtig te worden een menschenleven nauwelijks toereikend is; alsof de goedertierige God door de profeten en Zijn Eengeborene daartoe gesproken heeft, dat hetgeen Hij door hen heeft geopenbaard slechts door weinigen en dan nog slechts bejaarden van dagen geheel zou achterhaald worden, doch allerminst om een geloofs- en zedeleer voor te schrijven, waar door de mensch gedurende zijn ganschen levensloop zou worden geleid.

Wel schijnen deze pan-christenen, die de kerken trachten te vereenigen, het schoone doel na te streven de liefde onder alle christenen hooger op te voeren: doch hoe is het bestaand, dat de liefde aldus het geloof zou benadeelen? Zelfs Joannes, de Apostel der liefde, die in zijn evangelie om zoo te zeggen de geheimnissen van Jesus' Allerheiligst Hart heeft geopenbaard en die den zijnen gedurig het nieuwe gebod placht in te prenten „Bemint elkander“,

verbod — zooals algemeen bekend mag heeten — ten strengste den omgang met diegenen, die Christus' leer niet in haar volheid en onverlet hebben; „Indien iemand tot u komt, en deze leer niet medebrengt, wilt hem in uw huis niet ontfangen, noch tot hem zeggen: wees gezond“.

Daarom is het noodzakelijk, aangezien de liefde op een ongerept en zuiver geloof als op haar fundament steevast moet, dat Christus' leerlingen door de eenheid des geloofs als den voornaams en land worden saamgebonden. Maar kan men zich dan denken een soort verbond van Christenen, waarvan degenen, die er toe toetraden, zodra het om het voorwerp van het geloof gaat, ieder hun eigen zinswijze en gevoelens behouden, al zijn deze ook in strijd met de meeningen der overigen? En op welken grond zullen, zoo vragen wij, aan een en hetzelfde verbond deel hebben menschen, die in tegenstrijdige opvattingen uiteen gaan? Zoodat b.v. zij, die de overlevering beschouwen als een kenmerk der goddelijke Openbaring en zij, die dat niet doen? Of zij die gelooven, dat de kerkelijke hiërarchie, gevormd door de bisschoppen, de priesters en andere beënenaren, van Goddelijken oorsprong is, en die beweren, dat zij van overlede door de omstandigheden van tijd en plaats is tot stand gekomen? Zij, die in de H. Eucharistie Christus aanbidden als door werkelijk tegenwoordig door de wonderbare wezens-verandering van het brood en den wijn, welke transsubstantie genoemd wordt; en zij die slechts erkennen, dat Christus' lichaam daar aanwezig is door het geloof of een toeken of de kracht van het Sacrament. Dit aan de H. Eucharistie het karakter van offer en sacrament toekennen; en die zeggen, dat Zij niets anders is dan de herinnering en gedachtenisviering van „Heeren Avondmaal“? Zij die belijden, dat het goed is en nuttig, de heiligen die met Christus regeeren, in het bijzonder de „Mouder Gods Maria, aan te roepen en hun beeltenissen te vereeren, en die beweren, dat zulke vereering ongeoorloofd is, omdat zij de eer van den „eenigen meelenaar tusschen God en de menschen“ Jesus Christus te na komt?

Hij zulk een groote verscheidenheid van meeningen weten wij niet, hoe men den weg voorbereidt om te komen tot de eenheid van de Kerk, wijl deze immers niet kan ontstaan dan uit één leergezag, één geloofs-wet en uit het ééne geloof der christenen.

Wij weten daarentegen heel goed, dat uit deze verscheidenheid gemakkelijk de verwaa loozing van het geloof ontspruit, tevens het indifferetisme en het zogenaamde modernisme, hetwelk dengene, die er mede besmet is, doet beweren, dat de dogmatie waarheid niet absoluut is, maar betrekkelijk, en wel aangepast aan de behoefte der tijden en plaatsen en aan de verschillende neigingen der geesten, daar ze niet gebaseerd is op de onveranderlijke openbaring, maar op het veranderlijke leven.

Wat verder het geloof aangaat, is het niet geoorloofd het onderscheid te maken, dat men zou willen doen ingang vinden, n.l. tusschen fundamentele en niet-fundamentele punten, alsof men de eerste geheel en al moet aanvaarden, de tweede echter door de geloovigen naar vrijen wil kunnen worden aangevaard. De bovennatuurlijke deugd van het geloof, als causa formalis hebbend de autoriteit van den openbarenden God, laat zulk een onderscheid niet toe.

Alzoo gelooven de Christenen even goed en met dezelfde overtuiging in het dogma der Onbevleete Ontvangenis als in het Geheim der H. Dierulldigheid, en ze gelooven niet minder in de Menschwording van het Woord als in de Onfeilbaarheid van den Paus van Rome, zooals die door het Oecumenische Vaticaanse Concilie is gedefinieerd.

Ofschoon ze op verschillende tijdstippen door de Kerk bij plechtig decreet zijn afgekondigd, zijn deze waarheden alle even zeker en even geloofwaardig: werden ze niet alle door God geopenbaard? Het Leergezag van de Kerk, die door de Goddelijke Voorzienigheid op de aarde werd gesticht, opdat de geopenbaarde waarheden altijd onaangetaast en gemakkelijk konden worden bewaard en met zekerheid de menschen bereiken zouden, wordt dagelijks door den Paus en door de Bisschoppen in samenwerking met Hem, uitgeoefend. Het heeft echter de taak over te gaan tot de definitie van een geloofspunt met plechtig ceremonieel en plechtige decreten, indien het noodig is, dat krachtiger verzet worde aangeleekend tegen de dwalingen en de aanvallen der ketters, ofwel in de geesten der geloovigen waarheden van de heilige geloofsleer beter ingeprent moeten worden, helder en dieper verklaard.

Waarlijk, dit stuk is rijk aan inhoud.

Zeer scherp kan daarmee worden bestreden de aanklacht tegen onze Gereformeerde kerken uitbracht, als zou haar niet-afvaardiging naar conferenties als te Stockholm en te Lausanne werden gehouden, bewijzen, hoezeer wij van Roomschen zuurleesem zijn doortrokken.

Indien het ergens duidelijk is, dan is het wel hier: wanneer twee hetzelfde doen, doen zij nog niet hetzelfde.

Bijna tegen elke alinea van het bovenaangehaalde komt onze overtuiging in opstand.

De superstitie ligt er voor ons dik op.

Rome laat niet één van haar onschriftuurlijke stellingen los om tot een eenheidsbeweging te komen.

Daarom kunnen wij van ozen kant nog minder begeerig zijn om met haar zekere religieuze eenheidsbeweging aan te gaan, al zijn wij ook in de politiek koalitie-broeder.

Maar nog minder kunnen wij ons in een eenheidsbeweging begeven met hen, die het onfeilbaar gezag der Heilige Schrift prijs geven.

Want dit zijn we weer met den paus eens: elke eenheidsbeweging moet tot basis hebben de eenheid des geloofs.

Alle andere eenheid is een saamgelijnde verdeeld-

heid, welke zoodra in de hitte van den strijd de lijn begint te smelten, in scheutven uiteenvalt.

Alleen de eenheid des geloofs biedt een cementen bodem om er op te bouwen.

Hoe verlokkelijk de eenheidsbeweging ook moge zijn, wij moeten het wezen liefhebben boven den schijn.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Marie Diers. Der zwakken kracht.

Bij herhaling hebben we gesproken over de boeken van de Deutsche Schriftster Marie Diers, die in een regelmatig-vervolgd serie in Nederlandsche vertalingen verschijnen.

Sinds „De Brieven van den Ouden Josias“ hier te lande de algemeene belangstelling hebben getrokken, zijn minstens een tiental romans van deze Schriftster in vertaling van de pets-gekomen, wel niet in uniform-uitdrukking en ook niet van een zelfde vertaalster, maar toch bij dezelfde uitgever, A. G. Schoonderbeek te Laren en daarom met recht als vervolg-serie te bestempelen.

De meeste van deze boeken hebben we in ons blad behandeld. Als vanzelf is daarbij ook de Marie-Diers-roman als literair verschijnsel ter sprake gekomen, in zijn eigenschappen, gegevens, denkbeelden, tendenz e.d., telkens naar gelang in een bepaald boek het een of het andere in 't bijzonder naar voren trad. We herinneren b.v. aan de artikelen in de nummers 4 en 37 van den 5en jaargang, 3 van den 6en en 12 van den 7en, die in een inleiding meer in 't algemeen deze zaken aan de orde stelden. Zonder verdere introductie of toelichtende beschouwing kunnen we dus in een kort artikel op de nieuwste proeve wijzen: „Der Zwakken kracht“, vertaald door G. Schoonderbeek—Vreedenberg.

Hoofdfiguur is ook hier weer een vrouw, Käte von Kappel, die, onbevredigd door het leven, zoeken en zweven gaat en eerst als ze oud geworden is en smartelijk ervaart wat ze mist, tot een erkennen van haar verkeerdheden komt en dan tracht te herstellen wat nog goed te maken is. Met allerlei variatie van omstandigheid is deze figuur de altijd terugkeerende, althans in Marie Diers' latere boeken en rondom haar vinden we steeds haar eigen of anderer opgroeiende kinderen, die mede in het gebeuren hun rol spelen en aan de ontwikkeling hun deel hebben.

Käte von Kappel heeft, door opzettelijk wild rijden met haar auto, den dood veroorzaakt van dominee Normann, wiens elf nog jonge kinderen nu verweest achter blijven (hun moeder is kort te voren gestorven). Door de rechtbank wordt zij voor de verzorging dezer kinderen aansprakelijk gesteld. Hard en stug van aard, aanvaardt ze deze veroordeeling als een niet te ontkomen taak. Ze zorgt voor de kinderen, maar zóó, dat ze niet niet verkwamen. Eerst blijft de oude meid de huishouding in de pastorie doen, maar als dat te veel kosten meebrengt, moet het gezin naar de stad, naar een klein huisje. Daarmee heeft Käte echter nog niet de gewenschte limiet bereikt: de kosten loopen haar nog te hoog. Dan besluit ze, dat het gezin verspreid moet worden en haar oude notaris, een goed maar onbeduidend man (alle mannen in Marie Diers' boeken zijn of nullen of te zijn strak-egocentrische heerschers-typen) bezorgt elk van de kinderen een onderdak bij vreemden. Doch, hoe ver ook uit elkaar en hoezeer ook allen deelend in de hardheid van de stiefmoederlijke behandeling, de kinderen hechten met steeds grooter afhankelijkheid aan elkander en zoeken altijd elkaars gezelschap en steun. En deze „kracht der zwakken“ wordt ten slotte de macht, die Käte overwint en tot een geheel ander mensch maakt. Dat gaat natuurlijk niet in eens — en ligt tusschen 't gebeuren van ongeveer heel het boek, want, als 't zoover komt, zijn de kinderen al grooter en is Käte zelf al vrij oud.

Lotte, een der kinderen, is tot dezen omkeer het middel. Zij is ondergebracht bij Käte's broer, maar tiert daar niet. Als kindermisje voldoet ze goed, maar ze schijnt te tobben. En als dan Käte, die ook een der meisjes tot zich genomen heeft, zich bij haar broer beklagt dat ze zoo weinig met dat kind worden kan, raadt de broer haar Lotte ook mee te nemen. Misschien zullen de kinderen wel tot elkander toenadering betoonen.

Käte volgt den raad en zoo komen de twee zusjes bij elkaar. Dan ziet ze, hoe de kinderen op elkaar gesteld zijn, beschaamd ervaart ze de allesoverweldigende toewijding van Lotte en ziet, hoe alles wat zij voor de kinderen gedaan heeft (veel, al was het dan niet genoeg) haar geenerlei baat oplevert, wat betreft achting of genegenheid. Veelmeer is het 't streven van allen, zoo spoedig mogelijk zelf te verdienen en dan een aandeel bij te brengen tot een hereeniging van het gezin. En die ervaring brengt den omkeer. Zij zal het gezin dan hereenigen, in haar huis, met opoffering van veel, dat er om weg moet (paarden, dienstpersioneel: zoo alleen kan, wat werd verspeeld en vergoed in eigenzinnigheid en stugheid: het gouden geluk van den eenzaam-wordenden mensch, nog worden gevonden. „Men mag zich draaien en wenden“ — aldus besluit zij haar overwegingen, „het menschenleven

is nu eer is niet g weet, dat om uitge men het ontvanger

Der z ringsgezi wint het dat is de zaamheid van den l schrijfster teld en z ook, ond dat waas go chelin critiek ov

Alle

Naast G. Schoon dere Duit boeken vi

Ook ov goeden ar tigen, in Geluksvog Wenzel“.

boeken u sproken, e oriënteere boek: „D beeft d

Matthias een eigen heel bijzo god type ver, Erfg

niets, leel zucht tot ergeren h

Deze M meisje, di na veel (g op te spo is in een bediende

niet mee, en vooral meisje in

Matthias een ander verwickeli dat hij te

Een op waarvan vorm hoo tische ont

proeve va vrij zoute ristische e

elementen het niet.

Onderge kennismak te Gronin

Dink to het wat e land met

Gereforme van die

Wees — J om te wil

Maar ie Ea nou is se arbeid

vuldig, da hy maar i

Voor el aan die l Hollandse

Wat 'n e welaangen die jaar n

namate or der! En v ander van

met die he de Hero...

schijning

Terwijl beringe i

winter, ve hitte. Ona

as ons di nooit dik

juig ons le veel v

mdat ons maar min

droogte, s boere huilt

vee van d